

5 Jaarverslagen en slotwetten 2012

Aan de orde is **de aanbieding door de minister van Financiën van de jaarverslagen en de slotwetten over het jaar 2012 en de aanbieding door de president van de Algemene Rekenkamer van de rapporten bij de jaarverslagen.**

De voorzitter:

Ik heet de minister van Financiën en de president van de Algemene Rekenkamer welkom. Het woord is aan de minister van Financiën.

Minister Dijsselbloem:

Voorzitter. Tijdens deze veertiende editie van Verantwoordingsdag kijken wij terug op een roerig jaar, waarin veel anders liep dan wij tevoren hadden gedacht. Het is overigens tekenend voor deze tijd van verandering dat het onverwachte bijna dagelijkse kost is geworden. Wat 2012 in ieder geval in politiek opzicht tot een bijzonder jaar maakte, is dat veel verschillende partijen in veel verschillende rollen en fases aan de wieg hebben gestaan van het financieel-economisch beleid. Ga maar na. Wij begonnen op basis van de Miljoenennota van Prinsjesdag 2011, nog van het vorige kabinet van CDA en VVD, met gedoogsteun van de PVV. Toen de economische vooruitzichten in het voorjaar verslechterden en aanvullende maatregelen onvermijdelijk werden, viel het kabinet. Een gelegenheidscoalitie van VVD, CDA, D66, GroenLinks en de ChristenUnie – het initiatief lag vooral bij de laatste drie – pakte de draad op en presenteerde binnen korte tijd een pakket aanvullende maatregelen, die deels al in 2012 gingen. Na de verkiezingen trad tegen het einde van het jaar het nieuwe kabinet van VVD en PvdA aan, met ambitieuze plannen voor de komende jaren.

In 2012 speelde de Europese schulden crisis hoog op, viel de economie tegen en raakten meer mensen werkloos. Dat heeft natuurlijk ook invloed gehad op ons EMU-saldo. Dat is uitgekomen op 4,1% van het bruto binnenlands product. Anders gezegd: de overheid, inclusief gemeenten, provincies en waterschappen, gaf vorig jaar 24 miljard meer uit dan er binnen kwam. Omgerekend is dat 67 miljoen per dag. Dat is veel, maar ik stel toch vast dat het EMU-saldo voor het derde jaar op rij is verbeterd, met een half procentpunt vergeleken met het jaar ervoor. Die verbetering is door de tegenvallende economie minder sterk dan waar wij ons op richten. Toch is ook vorig jaar belangrijk werk verzet om de overheidsfinanciën stap voor stap weer gezond te krijgen. Wij zijn er nog lang niet, maar de weg naar uiteindelijk evenwicht is wel korter geworden.

Nederland heeft zich er internationaal voor ingezet om de Europese schulden crisis te beperken en de stabiliteit binnen de eurozone in een stevig tempo structureel te verbeteren. De Kamer kent de maatregelen die zijn genomen om het begrotingstoezicht te versterken. Ook is vorig jaar de basis gelegd voor de invoering van een Europese bankenunie, waar op dit moment hard aan wordt gewerkt, en werd het Europees stabiliteitsmechanisme van kracht. In de zomer zette de Europese Centrale Bank een cruciale stap door een programma in te richten voor het opkopen van obligaties van zwakke eurolanden.

Op Verantwoordingsdag nemen wij ook altijd het financiële management van het Rijk onder de loep. Ondanks

de bezuinigingen van de afgelopen jaren op mensen en middelen, was een verantwoorde beheersing van de uitgaven in 2012 gewaarborgd. De rechtmatigheid van de uitgaven, verplichtingen en ontvangsten lag net als vorige jaren ruim boven de norm van 99%. Dat is dus over de hele linie een goed resultaat. In de bedrijfsvoering van het Rijk zijn nog verbeteringen mogelijk. Deze zijn inmiddels in gang gezet, mede op basis van de adviezen van de Rekenkamer. Zo gaan wij ook op het punt van het financieel management ambitieus door om de basis nog verder te versterken.

Ik rond af. Op basis van de feiten en cijfers moet je wel concluderen dat 2012 een jaar was waarin wij weinig cadeau kregen. Laten wij echter niet alleen naar de schaduwkanten kijken. Het inspireert mij dat de politiek in 2012, ondanks alle tegenslagen, heeft gedaan wat in deze veranderende wereld het hardst nodig is: problemen indammen, schulden beperken en het fundament verbeteren. Vorig jaar is politiek breed en hard gewerkt om blijvend uitzicht te houden op een gezonde economie, een economie zonder luchtbellen en zonder zich almaar opstapelende risico's. Wij zijn vorig jaar doorgegaan op deze weg richting stabiele groei.

Voorzitter. Graag bied ik u het financieel jaarverslag van het Rijk over 2012 en de andere verantwoordingsstukken aan.

(De minister van Financiën overhandigt de jaarverslagen en de slotwetten over het jaar 2012 aan de voorzitter.)

Minister Dijsselbloem:

Wij hebben het weer in de klassieke vorm gedaan van een gedrukt boekje. Alle modernismen zijn uitgeput.

De voorzitter:

Gelukkig zit er wel een mooi oranje lintje omheen. Ik dank u hartelijk en ik geef het woord aan de president van de Algemene Rekenkamer.

Mevrouw Stuiveling:

Voorzitter. Leden van de Tweede Kamer. Minister Dijsselbloem. Hartelijk dank voor uw uitnodiging om ook dit jaar weer een toelichting in de Kamer te komen geven bij de aanbieding van onze rapporten.

Ons verantwoordingsonderzoek 2012 is opgetekend in 21 rapporten bij de jaarverslagen 2012 van ministeries en begrotingsfondsen, in ons rapport bij de nationale verklaring over de besteding van Europese middelen in lidstaat Nederland en ten slotte in ons overkoepelende rapport Staat van de rijksverantwoording 2012. Voor de snelle rekenaars onder u: het gaat om 23 rapporten in totaal.

Het jaar 2012 was – het is al gezegd – een verkiezingsjaar. Het op 5 november 2012 aangetreden nieuwe kabinet-Rutte/Asscher legt dan ook voornamelijk verantwoording af over de begrotingsuitvoering door het voorgaande kabinet-Rutte/Verhagen.

Niet alleen de politieke top van de rijksdienst werd verbouwd, de rijksdienst zelf is ook al enige tijd in verbouwing. Ministeries fuseren, beleidsonderdelen verhuizen en ambtenaren worden overgeplaatst. De minister voor Wonen en Rijksdienst kreeg doorzettingsmacht voor de bedrijfsvoering van de rijksdienst en ingrijpende processen waarvan het bredere doel is, een kleinere rijksdienst beter werk te laten leveren voor en vooral met minder geld.

Minder geld: de opeenvolgende verschillende financiële akkoorden tellen, voor zover wij kunnen overzien, op tot ten minste 44 miljard in 2017. "Voor zover wij kunnen overzien". Dit staat tussen aanhalingstekens, want een echt overzicht wordt niet meer voor u bijgehouden. De minister van Financiën heeft u allen eerder dit jaar laten weten dat verantwoording over de voortgang van de bezuinigingen, naast het wetgevingsoverzicht met financiële wetgevingsmaatregelen – ik meen dat dit vandaag is gekomen – geïntegreerd zal neerslaan in de gewone begrotingscyclus en in de gewone verantwoordingsstukken. Wel krijgt u inmiddels van de minister veel betere informatie over de risico's voor de overheidsfinanciën; risico's die in de vorm van garanties tussen 2008 en nu zijn verdubbeld, van ruim 241 miljard naar, ultimo 2012, ruim 505 miljard. Bijna 190 miljard daarvan staat uit in de Europese noodfondsen en het IMF voor andere Europese landen in financiële nood. Het gaat om noodfondsen waarbij de democratische betrokkenheid van parlementen, de verantwoording en de onafhankelijke publieke controle, wat ons betreft, nog volop uw aandacht verdienen.

Over de EU gesproken: de nationale verklaring van Nederland hebben wij goedgekeurd. Wel zouden wij de verklaring graag uitgebreid zien met de opdrachten aan Europa en met meer informatie over de resultaten van de bestede subsidies. Onderzoek daarnaar is bedoeld om u te ondersteunen bij de behandeling van ... Ik merk dat ik een bladzijde kwijt ben. Dat vermoedde ik al. Er ging iets mis met het invoegen van een oude tekst.

De voorzitter:

De bode zal naar uw medewerker toe komen. Hij mag echt de zaal niet zelf inlopen. Ik zie echter dat dit toch gebeurt.

Mevrouw Stuiveling:

Over de rijksbegrotingsuitvoering 2012 verantwoordt het kabinet zich vandaag in de rapporten die u zojuist van de minister van Financiën hebt gekregen. Ons onderzoek daarnaar is bedoeld om u te ondersteunen bij de behandeling van die rapporten, een behandeling die moet uitmonden in uw beslissing om decharge te verlenen. Ik besteed eerst aandacht aan de financiële informatie, dan aan de bedrijfsvoering en vervolgens aan de beleidsinformatie.

De rechtmatigheid van de verplichtingen, ontvangsten en uitgaven van het Rijk is van hoog niveau gebleven. Dat ben ik volledig eens met de minister van Financiën. Dat op zich is een dik compliment waard voor de ambtenaren van de rijksdienst.

De Algemene Rekenkamer heeft de Rijksrekening en de Saldibalans van het Rijk 2012 goedgekeurd. Het voorbehoud dat we daarbij maken, is dat de Staten-Generaal de wetsvoorstellen van de bij de Rijksrekening behorende slotwetten nog moeten aannemen. Wij achten extra aandacht van u allen voor die slotwetten dit jaar geen overbodige luxe. Het gaat om substantiële bedragen die in onze ogen u deels eerder en beter toegelicht vorgelegd hadden kunnen worden.

Ik kom op de bedrijfsvoering. We zien bij de bedrijfsvoering van het Rijk een redelijk stabiel beeld. Op onderdelen wordt vooruitgang geboekt, maar er is soms helaas ook sprake van achteruitgang en er zijn risico's. Dit jaar viel het vooral op dat het bij een paar departementen moeilijk was om de cijfers voor de jaarafsluiting op orde te krijgen. Daarbij moest onze aandacht tot op het laatste

moment vooral naar het ministerie van Veiligheid en Justitie uitgaan. Dit grote departement, waar ruim 30% van de rijksambtenaren werkt, bleek te weinig zicht te hebben op de aangegane verplichtingen en verleende voorschotten. Het nieuwe financieel systeem leverde die cijfers niet automatisch op. Het kostte veel mensen van dit departement een flinke inspanning om met klassiek handwerk de juiste cijfers uiteindelijk toch nog boven tafel te krijgen. Bij dit ministerie is dan ook sprake van de enige ernstige onvolkomenheid in de bedrijfsvoering dit jaar. Wij hebben bezwaar gemaakt en dit pas opgeheven toen de minister van Veiligheid en Justitie met een ambitieus verbeterplan kwam. We hebben er inmiddels vertrouwen in dat de uitvoering van dit verbeterplan de situatie op het ministerie structureel zal verbeteren. Vanzelfsprekend volgen wij dit verbeterproces op de voet. Wanneer wij het nodig vinden, zullen wij u verder op de hoogte houden. We vinden overigens ook dat het toezicht van de zijde van Financiën actiever kan worden ingevuld, hetgeen de minister ook heeft toegezegd.

Gelukkig is deze situatie uitzonderlijk. Andere ministeries bleken wel in staat om, zelfs tijdens de verbouwing en reorganisaties, de bedrijfsvoering te verbeteren. Ik noem het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Ook positief is het volgende. Op het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en op het ministerie van Buitenlandse Zaken resteren na jaren van problemen in de bedrijfsvoering nul onvolkomenheden. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport loste veel van de in eerdere jaren door ons geconstateerde problemen in het subsidiebeheer op. Zelfs ons jarenlange zorgenkind Defensie lijkt op de goede weg te zijn met het oplossen van de bedrijfsvoeringsproblemen.

De risico's zien we vooral bij de Belastingdienst. Er is een duidelijk opgaande lijn in de kwaliteit van de bedrijfsvoering, maar de Belastingdienst staat onder grote druk vanwege gelijktijdige veranderingen als gevolg van taakstellingen, regionalisering, verdere invoering van horizontaal toezicht en intensivering van toezicht en handhaving. Al met al zijn de bedrijfsvoeringsproblemen teruggebracht van 61 in 2011 naar 47 in 2012, waarvan, zoals gezegd, 1 ernstig probleem. Risico's zien we ook in het feit dat er voor de helft van de ingeboekte besparingen op de rijksdienst alleen nog maar ononderbouwde plannen zijn. De minister voor Wonen en Rijksdienst deelt onze zorg niet.

Ik kom op de beleidsinformatie. We hebben dit jaar aan de hand van vijf voorbeelden onderzocht of de informatiepositie van de Kamer zodanig is dat zij de resultaten van het beleid kan beoordelen aan de hand van de voorgelegde beleidsinformatie. Onze conclusie is dat om te beginnen de ministers zelf slechts beschikken over beperkte informatie over de vraag of hun geld met het beoogde effect is besteed. Mede daardoor kan de Kamer zich geen afgewogen oordeel vormen over het succes van het beleid bij de vijf voorbeelden: het afpakken van crimineel vermogen, het bereiken van duurzamer energieproductie, het bereiken van de juiste waterhoogte voor de scheepvaart, de landbouw en de industrie, het behalen van resultaten bij instellingen voor JeugdzorgPlus en het effect van leerwegondersteunend onderwijs bij vmbo-leerlingen die extra begeleiding nodig hebben. Wij leggen ons daar niet bij neer en hopen dat de Kamer, niet alleen beperkt tot deze vijf voorbeelden, dat ook niet doet.

Dit brengt mij meteen bij mijn slotopmerking. De Kamer staat wetgeving te wachten over enkele grote decentralisatieoperaties. De combinatie van autonomie bij de gemeentes en ministeriële verantwoordelijkheid op stelselniveau op deze grote schaal vergt zorgvuldige maatvoering. Wij doen in onze ten geleide bij de Staat een klemmend beroep op alle betrokkenen bij die decentralisaties om een passend informatiearrangement te treffen dat gemeentes en anderen de ruimte geeft. Dit arrangement moet zo goed mogelijk de waarheid over de werkelijkheid kunnen vertellen.

De behoefte om die waarheid te achterhalen is al eeuwenoud. De manier waarop ze achterhaald kan worden, is door de mogelijkheden van de digitale snelweg echter drastisch gewijzigd. Deze biedt volop kansen om dat open, slim en slank te doen. Het open delen van actuele informatie versterkt de betrokkenheid van velen. Het versterkt de kansen op zinvolle correcties, en versterkt daarmee de democratie en het draagvlak voor ingrijpende beslissingen.

Zo'n oproep trekken we ons natuurlijk ook zelf aan. Op 29 mei a.s. is het wat ons betreft gebakdag. Dan lanceren we namelijk ons verantwoordingsonderzoek online. Met enkele swipes op uw touchscreen kunt u vanaf 29 mei de ministeries onderling vergelijken, en de resultaten van verschillende jaren vergelijken. Dat kan dan waar u ook bent; vanuit Brussel, Washington, zomaar ergens in Nederland, of misschien wel hier in de vergaderzaal.

Mevrouw de voorzitter, met genoegen overhandig ik u onze rapporten, mede namens collega's Kees Vendrik en Arno Visser, en met dank aan onze mensen. Ik wens u morgen een inspirerend verantwoordingsdebat toe. Dank u voor uw aandacht.

(De president van de Algemene Rekenkamer overhandigt de rapporten aan de voorzitter.)

De voorzitter:

Er is wat te zeggen voor een papierloos parlement. Mevrouw Stuiveling, ik dank u hartelijk voor de stukken die u mij hebt aangeboden. Ook dank ik de minister van Financiën voor de aangeboden stukken op Verantwoordingsdag over de rijksbegroting 2012.

De Verantwoordingsdag op de derde woensdag in mei vindt nu alweer voor de veertiende keer plaats. Hij vormt het startpunt van de parlementaire behandeling van de jaarverslagen en de bijbehorende rapporten van de Algemene Rekenkamer. Het hoofdlijnen debat over de gepresenteerde verantwoordingsstukken, ofwel het verantwoordingsdebat, staat op de agenda voor morgen, donderdag 16 mei. In de weken daarna worden de jaarverslagen in de commissies behandeld. De afrondende besluitvorming over de jaarverslagen en de slotwetten, alsmede het verlenen van decharge voor het door de ministers gevoerde financiële beheer in 2012 is voorzien in de laatste vergaderweek voor het aanstaande zomerreces.

Overigens maak ik u erop attent dat in het kader van het verantwoordingsproces vandaag ook de jaarrapportage 2012 regeling Grote Projecten door de commissie voor de Rijksuitgaven aan de Kamer is aangeboden. Jaarlijks blik de commissie voor de Rijksuitgaven op Verantwoordingsdag terug op de werking en toepassing van het instrument regeling Grote Projecten door de Kamer. Zoals gebruikelijk, zullen de rapporten van de Algemene Rekenkamer de leden van de Kamer zeer behulpzaam zijn bij de beoordeling van het gevoerde beleid in 2012. Ik wens

de Kamer veel succes bij het belangrijke werk dat ons te wachten staat bij de behandeling van de stukken die vandaag zijn aangeboden.

De vergadering wordt van 13.23 uur tot 14.00 uur geschorst.